

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ТА ЙОГО РОЛЬ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Оксана Цюняк, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки початкової освіти*

Реалії сучасного світу, трансформаційні процеси у системі освіти, соціальне замовлення ринку праці спонукають до перегляду окремих усталених поглядів на цілі та завдання вищої освіти загалом та професійної підготовки педагогів зокрема. Відтак, перед сучасною системою вищої освіти України стоїть ціла низка стратегічних завдань, що потребують нагального вирішення, а саме: визначення пріоритетів вищої освіти; контроль якості освіти; зв'язок із виробництвом; активна інтеграція науки та освіти; економічна підтримка напрямів наукової та освітньої діяльності; налагодження механізму раціонального фінансування; ефективного впровадження новітніх освітніх технологій тощо.

Вважаємо за необхідне зазначити, що саме з позицій сьогодення закладам вищої освіти значну увагу слід приділяти підготовці компетентного, відповідального фахівця, конкурентоздатного на ринку праці, професійно готового до ефективної роботи за обраною спеціальністю на рівні світових стандартів, здатного до соціальної і професійної мобільності, до постійного професійного зростання та самовдосконалення.

Нам імпонують міркування В. Кременя, що процеси змінності, глобалізації, конкуренції, які з кожним роком владніше заявляють про себе у світі, зобов'язують нарощувати дослідницькі зусилля з осмислення ролі освіти у формуванні людини, адекватної *інноваційному* типу суспільного прогресу – *інноваційної* людини. Цілком погоджуємося з думкою ученого про те, що нині пріоритетом модернізації освіти України стає досягнення конкурентоспроможної якості національної освіти в контексті цивілізаційних

змін [6, с. 10–17]. Таким чином, приходимо до висновку, що сьогодення вимагає ефективної системи професійної підготовки майбутніх педагогів, котрі будуть здатні швидко адаптуватися до складних умов соціальної та професійної діяльності; будуть професійно готовими здійснювати *інноваційну діяльність* в умовах сучасного суспільства.

Наукові розвідки доводять, що теорія і практика професійної підготовки майбутніх педагогів до інноваційної діяльності залишається недостатньо розробленою в умовах нової педагогічної реальності і є одним із напрямів досліджень вітчизняних науковців. Так, вивченням проблеми гуманізації, гуманітаризації та філософії освіти займалися В. Андрущенко, О. Базалук, В. Кремень та ін.; особливості педагогіки вищої школи розглядали Н. Булгакова, В. Ортинський, Т. Туркот, М. Фіцула та ін. Питанням професійно-педагогічної підготовки вчителя та стратегій формування його професіоналізму присвячено наукові праці А. Алексюка, Г. Васяновича, С. Вишнякової, С. Вітвицької, С. Гончаренка, О. Дубасенюк, І. Зязюна, М. Марусинець, Н. Муқан, Л. Онищук, І. Соколової, Л. Хомич, Л. Хоружої та ін., а психології професійної діяльності та професійного розвитку педагога – праці Г. Балла, Н. Побірченко, В. Рибалки, В. Семиченко, та ін. Питання єдності теорії і практики у професійній підготовці вчителя розглядали А. Бойко, О. Пехота та ін.

Як зазначається у Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття): одним з найважливіших напрямів реформування системи освіти є підготовка нового покоління педагогів, які б творчо втілювали в практику принципи гуманізації, гуманітаризації, демократизації, індивідуалізації та етнізації навчання. Відтак, сьогодні кожний заклад вищої освіти повинен бути зацікавленим у тому, щоб підготувати когорту високоінтелектуальних освітян, котрі не лише забезпечували б реалізацію завдань освітнього процесу ЗВО, а й підносили на значно вищій рівень освіченість громадян держави. Тому, стає незаперечним той факт, що ефективність професійної підготовки педагогів, а саме майбутніх магістрів початкової освіти, залежить від умов навчання та засобів їх реалізації. У зв'язку з цим, важливу роль у системі професійної

підготовки майбутніх магістрів початкової освіти відіграє освітнє середовище, яке має безпосередній вплив на формування їхньої професійної готовності до інноваційної діяльності.

На пріоритет формування освітнього середовища вказують законодавчі та нормативні документи, які регламентують здійснення інноваційної діяльності: Закони України «Про інноваційну діяльність» (від 04.07.02. №40- IV), «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (від 16.01.03. №433- IV), «Про внесення змін до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (від 30.11.2012. №1352), «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» та інші.

Концепт освітнього середовища, середовищного підходу досліджували Г. Васильєв, Н. Гладченкова, Ю. Колюткін, Л. Новикова, П. Лернер, М. Лях, М. Соколовський, В. Ясвін та ін. Теоретико-методологічною основою для визначення сутності поняття «освітнє середовище» є концепції сучасних дослідників, котрі розглядають різноманітні аспекти категорії «середовище» (Л. Буєва, Ю. Мануйлов, Л. Новикова, Н. Селиванова, В. Петровський, І. Якиманська, В. Ясвін та ін.), сутність понять «навчально-терапевтичне середовище» (Г. Любимова), «організаційний клімат школи» (О. Гуменюк), «освітній простір» (А. Валицька, І. Фрумін, Б. Ельконін), «виховний простір», «виховна система» (Л. Новикова, Н. Селиванова та ін.), «творче освітнє середовище» (В. Ясвін).

У сучасних теоретичних дослідженнях знаходимо такі тлумачення поняття «*середовище*»: сукупність духовно-матеріальних умов функціонування закладу освіти, що забезпечують саморозвиток вільної і активної особистості, реалізацію творчого потенціалу дитини; є функціональним і просторовим об'єднанням суб'єктів освіти; характеристиками його є здатність до самовідтворення й самооновлення відповідно до потенційних можливостей усіх складових елементів цього середовища [4, с. 15–17]; педагогічно доцільно організований простір життєдіяльності, який сприяє розвитку інноваційного ресурсу

особистості; інтегрований засіб накопичення і реалізації інноваційного потенціалу навчального закладу [18, с. 108–110].

На увагу заслуговують наукові розвідки Ю. Шапрана, котрий *освітнє середовище* розглядає у вимірах соціальної педагогіки як єдність дій навчальних закладів, сім'ї, позашкільних державних та громадських установ, інформаційно-культурного середовища; як сукупність матеріальних вимог у відповідності з педагогічними, ергономічними, санітарно-гігієнічними вимогами до освітнього процесу; як різноманітний, різнорівневий світ, який оточує людину, формує її уявлення про цей світ, ставлення до людей, довкілля, навколишньої дійсності [Там само].

Г. Полякова стверджує, що *освітнє середовище* – це складна, відкрита, динамічна, інтегративна система. Учена зазначає, що складниками освітнього середовища є такі: *суб'єктний* (розвиток пізнавальних процесів і навичок, засвоєння соціального досвіду передбачає наявність суб'єктів, які його мають і передають за допомогою взаємодії, певних засобів, технологій і предметно-просторових умов); *соціальний* (формування та розвиток професійних умінь, навичок, компетенцій на рівні репродукції (відтворення), продуктивної дії та творчого застосування неможливе без практичної діяльності (самостійного пошуку, удосконалення відомих дій, операцій, створення нових); *просторово-предметний* (формування та розвиток спілкування як дії, що неможливі без досвіду комунікаційних процесів з іншими суб'єктами, опанування ефективними технологіями за певних умов); *психодидактичний* (програми навчання, система засобів і технологій навчання, стиль викладання й педагогічного спілкування) [11, с. 78–87].

Привертає увагу підхід, що розкриває у своїх працях учений В. Биков. Автор виокремлює такі складники освітнього середовища:

цільовий, за яким визначаються цілі, завдання функціонування та розвитку системи освіти, що зумовлює появу в складі освітнього середовища управлінського компонента;

управлінський, що утворює організаційні структури управління системами освіти (корпоративними, галузевими, регіональними, загальнодержавними);

освітній заклад, де створено необхідні умови для здобуття тими, хто навчається, освіти відповідного рівня, загальноосвітнього і/або професійного спрямування за певною формою навчання;

ресурсний, що містить комплекс різних ресурсів (фінансових, кадрових, організаційних, енергетичних) підтримки життєдіяльності та розвитку систем освіти;

нормативний, що передбачає законодавчо-правове та нормативно-інструктивне забезпечення, які регулюють процеси освіти на рівні систем освіти різного організаційного рівня та призначення (зокрема, освітні й освітньо-професійні стандарти) [2, с. 16–123].

Нам імпонує думка А. Куха, котрий представляє структуру освітнього середовища як трьохкомпонентну: суб'єктно-ресурсний компонент, матеріально-технічний та ідейно-технологічний компонент. *Суб'єктно-ресурсний компонент* визначає суб'єктів освітнього середовища та умови здійснення їх суб'єкт-суб'єктної взаємодії. *Матеріально-технічний компонент* відповідає за забезпеченість освітнього середовища відповідним стандартним обладнанням. *Ідейно-технологічний* компонент визначає нормативні методики та технології досягнення прогнозованих результатів у навчанні [7, с. 73–76].

Дослідник А. Каташов узагальнює різноманітні підходи до визначення поняття «*освітнє середовище навчального закладу*» та розглядає його як сукупність духовно-матеріальних умов функціонування закладу освіти, що забезпечують саморозвиток вільної й активної особистості, реалізацію творчого потенціалу. Освітнє середовище, на думку науковця, є функціональним і просторовим об'єднанням суб'єктів освіти, між якими встановлюються тісні різнопланові групові взаємозв'язки, і може розглядатися як модель соціокультурного простору, у якому відбувається становлення особистості. Він вважає за можливе побудову середовища, яке може мати такі компоненти (мікросередовища): сфера інтелектуально-пізнавального й духовного розвитку;

сфера творчого та інтелектуального самовиявлення, соціальної активності; сфера вираження особистістю своєї індивідуальної самоцінності; сфера духовно-творчої комунікації; інформаційно-організаційна сфера; сфера функціональної і просторової організації [4, с. 8].

Проаналізуємо праці, що обґрунтовують сутність поняття «*освітнє середовище закладу вищої освіти*». Так, дослідниця Е. Мамонтова розглядає освітнє середовище ЗВО як багатовимірне педагогічне явище, що має складну архітектоніку, що є простором вибору та реалізації студентом індивідуальної освітньої траєкторії. Вона доводить, що побудова освітнього середовища можлива лише на основі використання технології рефлексивного управління педагогічним процесом і механізму залучення студента в освітній процес як суб'єкта ціннісного та особистісно-професійного спілкування. Вплив освітнього середовища на розвиток особистісних компетенцій студентів, на думку дослідниці, відбувається в процесі взаємодії суб'єктів освітнього процесу між собою і з ресурсами освітнього середовища [9, с. 8].

Серед нових підходів до сучасного освітнього середовища (Є. Бачинська, К. Приходченко, Н. Мельник) науковці визначають: *гуманістичний* – відображає людиноцентристський підхід до розвитку сучасного соціального оточення, гармонізацію педагогічних і соціальних відносин, формування у вчителів духовної та педагогічної культури; *акмеологічний* – дозволяє обґрунтувати закономірності творчого розвитку учасників освітнього середовища; *системний* – спрямовано на модернізацію освітнього процесу в закладах освіти, установах зв'язків між різними його компонентами та визначення освітнього середовища як цілісної системи, яка формує фахівця; *інформаційний* – забезпечує достатній рівень інформаційної культури педагога, сприяє підвищенню ефективності професійної підготовки педагогічних кадрів шляхом упровадження в практику роботи сучасних педагогічних і комп'ютерних технологій; *технологічний* – спрямовано на активне використання педагогічних технологій, удосконалення традиційного педагогічного процесу шляхом застосування системи дій, операцій або процедур, ґрунтованих на нових

досягненнях науки, які гарантують досягнення більш високого рівня навченості та вихованості; *компетентнісний* – акцентує увагу на вкрай важливому та сучасному розумінні професійно-компетентнісних засад педагогів, спроможних самостійно та творчо вирішувати професійні завдання, усвідомлювати особисту та суспільну значущість управлінської та педагогічної діяльності, відповідати за її результати, сприяти соціальній стабільності та розвитку суспільства. Їх діяльність спрямовано також на набуття додаткових компетентностей, у тому числі й дослідницьких, що дає змогу успішно діяти в проєктах різного масштабу, у тому числі й міжнародного; *інноваційний* – сприяє створенню інноваційно-творчої атмосфери, формуванню в педагогів готовності до інноваційної професійної діяльності (10, с. 45–56).

Варто зазначити, що досі немає чітко визначених структурних компонентів *інноваційного освітнього середовища*. Але важливим є те, що науковці, вивчаючи компоненти інноваційного освітнього середовища, визначають особистість як найважливіший його елемент, як складну й відкриту систему, що постійно саморозвивається.

У контексті нашого дослідження, *інноваційне освітнє середовища* визначаємо таким чином: як сферу інтелектуального й духовного розвитку майбутніх магістрів початкової освіти; як сферу творчого самовиявлення, соціальної активності, яка спрямована на науково-дослідницьку, творчу, практичну діяльність магістрантів; сферу вираження особистістю своєї індивідуальної самоцінності – залучення магістрантів до життєдіяльності закладу вищої освіти; сферу духовно-творчої комунікації; інформаційно-організаційну сферу – залучення усіх учасників освітнього процесу до толерантної комунікації, встановлення гуманних стосунків та партнерського співробітництва; використання сучасних мультимедійних засобів пошуку інформації; розвиток дистанційної освіти; сферу функціональної і просторової організації, яка включає культурні форми поведінки усіх учасників освітнього процесу, естетично просторову організацію закладу вищої освіти, дизайн

приміщень, наявність відповідного матеріально-технічного забезпечення [16, с. 175–179].

Визначаємо такі складові *інноваційного освітнього середовища*:

- *особистісна* (індивідуальні особливості учасників освітнього процесу: фізіологічні, психологічні, вікові, ментальні, морально-етичні тощо);
- *змістова* (наявність сучасного нормативно-правового та навчально-методичного супроводу процесу формування професійної готовності до інноваційної діяльності; освітні програми та навчальні плани; інноваційні форми, методи та технології організації освітнього процесу тощо);
- *матеріально-технічна* (наявність сучасної відеопродукції, мультимедійних засобів навчання, естетичний вигляд приміщень закладу вищої освіти тощо).

Близьким до поняття «*освітнє середовище*» виступає дефініція «*освітній простір*». Більшість дослідників розрізняють ці поняття, акцентуючи увагу, що середовище формується в межах одного закладу освіти, а простір відображає систему соціальних зв'язків і стосунків у галузі освіти, характер стосунків суспільства й соціальних інститутів, пов'язаних із задоволенням освітніх потреб суспільства.

Як свідчить досвід, сучасній освіті потрібні педагоги: творчі, ініціативні, мобільні. Водночас, сучасний заклад вищої освіти повинен стати місцем, де молодь матиме можливість здобувати якісні знання та уміння застосовувати їх на практиці і у повсякденному житті; простором співпраці та партнерства усіх учасників освітньої спільноти. Саме тому, актуальною постає проблема створення комфортного освітнього простору закладів вищої освіти для здійснення професійної підготовки освітян [17, с. 138–145].

Поняття освітнього простору є важливою характеристикою освітнього процесу закладу освіти, який тісно пов'язаний не тільки з розвитком педагогічної науки, а й з іншими більш фундаментальними процесами, що відбуваються у суспільстві.

Передусім, вважаємо за необхідне, розкрити сутність поняття «*простір*». Так, простір як філософська категорія, пов'язаний з категорією часу і досліджувався як форма існування матерії. Приміром, у такому контексті А. Цимбалару зазначає: як форма існування об'єктивної реальності простір виражає відношення між існуючими об'єктами, визначає порядок їх розташування, щільність, площину, структуру та характеризує всі форми і траєкторії руху матерії [14]

Слово «*простір*» визначає порядок речей і процесів у світі. Саме тут відбувається особистісне і професійне життя людей, їхнє навчання, праця. У просторі реалізується процес соціалізації та адаптації особистості, формується певний образ, який відповідає тим культурним умовам та зразкам, у яких здійснюється сам процес становлення. Варто згадати і про дослідження М. Кісіля, котрий виділяє два виміри простору: об'єктивний і суб'єктивний. Вимір об'єктивний – це реально існуючі елементи сформованого освітнього простору, місцевого, загальнодержавного чи глобального, що представлені соціальними умовами, інформаційним та законодавчим забезпеченням, окремими освітніми системами з їх програмами та подіями. Дослідник зазначає, що суб'єктивний вимір освітнього простору визначає його основний суб'єкт. Навчання у певному закладі освіти та можливість вибору іншого закладу чи країни для навчання, вибір навчальної дисципліни; участь у тій чи іншій програмі обміну; можливість взяти участь у науковій конференції – це лише деякі з елементів, що складають основу суб'єктивного виміру освітнього простору студента закладу вищої освіти [5, с. 138–141].

У контексті досліджуваної проблеми, звернемо увагу на трактування поняття «*освітній простір*». Відомо, що освітній простір як духовна складова життя людини став предметом пошуку у культурно-історичних дослідженнях Б. Ананьєва, А. Асмолова, Л. Виготського, В. Зінченко, О. Леонтьєва та ін.). Є. Бачинська вважає доцільним розглядати освітній простір у двох площинах: як середовище, територію, у межах якої діють єдині узгоджені правила

інноваційної діяльності, і як цілісну систему, результатом функціонування якої є новітні ідеї та оригінальні технології [1, с. 79–88].

Цікавою є думка О. Леонової, котра стверджує, що визначення освітнього простору як «педагогічної реальності, яка заявляє про себе співбуттям Людини і Світу через освіту, являє собою баланс культурного і цивілізаційного, виражаючи його через знаковість освітнього середовища» [8, с. 36–40].

У педагогічному словнику *освітній простір* визначається як такий, що забезпечує можливості для формування «духовного обличчя людини, яке складається під впливом моральних і духовних цінностей, що є надбанням її культурного кола, а також процес виховання, самовиховання, впливу, шліфування, процес формування обличчя людини» [19, с. 241].

Багато дослідників освітній простір вважають певною територією у галузі освіти, у межах якої здійснюється нормована освітня діяльність; єдністю, цілісним утворенням у галузі освіти, яке має свої межі – світовий або європейський освітній простір, освітній простір регіону, закладу вищої освіти, школи, шкільного класу тощо [13, с. 89–195]. Так, Н. Рибка зауважує, що поняття «освітній простір» відображає переважно внутрішні (педагогічні, психологічні, дидактичні та ін.) зміни в системі освіти [12, с. 8].

Досвід показує, що освітній простір закладів вищої освіти динамічний, постійно змінюється і розвивається. На наше розуміння, *«освітній простір закладу вищої освіти» – це освітній процес, який включає матеріальні засоби: інтер'єр будівлі, облаштування та озеленення території, меблі та обладнання, різноманітне навчальне приладдя та партнерські відносини усіх учасників освітньої спільноти. Тобто, його складовими є матеріальна база, що забезпечує умови навчання; інформаційний простір, що реалізується через змістове наповнення усіх видів діяльності; ідеї педагогіки партнерства* [17, 138–145].

Моделюючи освітній простір ЗВО, слід звертати увагу і на створення фізичного простору. Добре відомо, що при створенні фізичного простору закладу освіти, доцільно враховувати принципи універсального дизайну в освітньому просторі, запропоновані у 1997 році групою архітекторів та

дослідників екологічного дизайну, які можуть бути цікавими та корисними у діяльності сучасних закладів вищої освіти. Розглянемо ці принципи детальніше:

Принцип 1. *Рівність та доступність використання.* Передбачає дизайн, корисний для людей з різними можливостями. Приміром, інформаційні стенди у закладі освіти можуть бути розміщені на рівні, однаково доступному для всіх. Незалежно від того, якого віку людина та чи використовує додаткові пристрої для пересування.

Принцип 2. *Гнучкість використання.* Дизайн, пристосований до широкого спектру індивідуальних уподобань та можливостей.

Принцип 3. *Простота та інтуїтивність використання.* Передбачає, що використання дизайну легко зрозуміти незалежно від досвіду, знань, мовних навичок чи поточного рівня концентрації.

Принцип 4. *Доступність викладу інформації.* Йдеться про дизайн, який ефективно передає необхідну інформацію незалежно від умов навколишнього середовища або здібностей людини. Можна використовувати різні форми інформування – зображення, вербальні чи тактильні пояснення. Водночас інструкції мають бути простими і зрозумілими для усіх.

На наше переконання, до створення комфортного освітнього простору ЗВО слід залучати усю університетську спільноту, у тому числі здобувачів вищої освіти. Бо саме вони, як користувачі цього простору, мають найглибше розуміння, що потрібно для його проєктування. Важливим є використання майбутніми педагогами методів дизайнерського проєктування, розвиток дизайн-мислення, творчого і критичного мислення, умінь формувати ключові ідеї, намічувати перспективи, розробляти плани їх втілення тощо. Для цього слід підвищувати у магістрантів обізнаність щодо сучасних принципів створення освітнього простору, ознайомлювати їх із кращими світовими практиками створення сучасних закладів освіти, налагоджувати контакти із фахівцями, котрі можуть надати необхідну методичну допомогу [17, с. 138–145].

Приміром, цікавим у цьому плані є проєкт Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника – облаштування культурно-мистецького

простору «*Апостроф*» на території університету (автор А. Шпак). Завдяки реалізації цього проєкту територія має змогу не тільки набути сучасного вигляду, але й стати повноцінним культурно-мистецьким освітнім простором – одним із улюблених місць для відпочинку й саморозвитку викладачів, здобувачів вищої освіти, жителів та гостей Івано-Франківська. Культурно-мистецький простір «*Апостроф*» стане об'єктом загального користування для творчої реалізації та саморозвитку, де буде можливим проведення різного роду відкритих подій, як-от: перегляди кінофільмів, акустичні концерти, художні виставки тощо (Проєкт Облаштування культурно-мистецького простору «Апостроф»).

Окрім зазначеного, варто сказати про те, що в Івано-Франківську на базі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника створено новітній відкритий студентський простір «*Paragraph*». Для втілення ідеї здобувачі вищої освіти подали проєкт на «Бюджет участі» і отримали фінансування від міста на придбання обладнання. У «*Paragraph*» проводять лекції, презентації та зустрічі, освітні і культурні події поза навчальною програмою. За словами ректора університету І. Цепенди, такі студентські простори вже традиційно облаштовують на базі європейських університетів. «*Paragraph*» став першим в Івано-Франківську. «Ми підтримуємо можливість для того, щоб студенти навіть у перервах між парами мали змогу працювати не тільки в межах своїх груп і факультетів, але й у значно ширших колах. Адже народжуються нові ідеї, створюються нові проєкти, і саме ця ініціатива є підтвердженням цьому», – зазначив Ігор Євгенович (Перший студентський простір «*Paragraph*»).

З 2018 р. на платформі університету діє Проєктно-освітній центр «Агенти змін», який надає інформаційно-консультаційну та освітню допомогу насамперед територіальним громадам з питань управління проєктами розвитку від ідеї до реалізації, поєднуючи у такий спосіб дві ключові реформи – освіти та децентралізацію. Завдяки успішній взаємодії з соціальними партнерами вирішуються проблеми працевлаштування випускників-магістрантів, забезпечується контроль за якістю їхньої професійної підготовки,

удосконалюється зміст освітніх програм відповідно до вимог сучасних економічних процесів.

Також з 2019 року запрацював Центр інноваційних освітніх технологій «PNU EcoSystem» (<https://ciot.pnu.edu.ua>) у рамках проєкту програми ЄС **Еразмус+** KA2 «Модернізація вищої педагогічної освіти з використання інноваційних інструментів викладання (MoPED)» (№586098-EPP-1-2017-1-UA-EPPKA2-SBHE-JP) відповідно до вимог Законів України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про загальну середню освіту» (2018); та з метою реалізації основних положень Концепції розвитку педагогічної освіти (2018), Концепції «Нова школа. Простір освітніх можливостей» (2016), Національної доктрини розвитку освіти України в XXI ст. (2002), Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Державного стандарту початкової освіти (2018) та ін.

Основна діяльність Центру спрямована на впровадження в освітній процес кращих європейських практик навчання, використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці вчителів для Нової української школи з використанням інноваційних педагогічних технологій згідно сучасних викликів реформування вітчизняної освіти.

Основні напрями роботи Центру ІОТ:

- впровадження в освітній процес університету нових навчальних дисциплін, розроблених у рамках проєкту MoPED: «Методика електронного навчання в початковій школі» (магістерський рівень, 013 Початкова освіта), «Геокультурна наукова грамотність» (магістерський рівень, 013 Початкова освіта, спеціалізація «Англійська мова і література»);
- створення та популяризація бази цифрових освітніх ресурсів та інструментів для використання в освітньому процесі закладів різних типів у викладанні предметів STEAM;

- використання, розроблення і популяризація серед студентів та освітян краю віртуальних лабораторій та дослідницьких навчальних середовищ платформи Go-Lab (<https://www.golabz.eu/>);
- розроблення навчально-методичного забезпечення з використання технологій віртуальної реальності у закладах загальної середньої та вищої освіти;
- підготовка навчального курсу для студентів, педагогів закладів загальної середньої та позашкільної освіти з розвитку конструкторсько-технологічних здібностей дітей засобами ЛЕГО-технологій;
- створення мережі 3D принтерів для дистанційної роботи із закладами освіти міста Івано-Франківська та Івано-Франківської області;
- розроблення методичного забезпечення з використання цифрових технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами;
- розроблення серії майстер-класів (тренінгів) для студентів, магістрантів, педагогів, випускників шкіл з розвитку медіаграмотності та медіакультури;
- розроблення і презентація навчальних ігор, підготовка наукових студентських робіт міждисциплінарного спрямування у контексті синергії міжнародних проєктів ERASMUS+ «MoPED: Модернізація вищої педагогічної освіти з використання інноваційних інструментів викладання» (№ 586098-EPP-1-2017-1-UA-EPPKA2-SBHE-JP) та «GameHub: співпраця університетів та підприємств в ігровій індустрії в Україні» (№56128-EPP-1-2015-1-ES-EPPKA2-SBHE-JP);
- проведення наукових масових заходів різного рівня (у т.ч. онлайн): семінари/вебінари, конференції, тренінги з популяризації інноваційних освітніх технологій у вивченні предметів STEAM.

Завдяки технологічному та педагогічному дизайну Центру у процесі навчання передбачено можливості інноваційного класу як складової освітньої екосистеми MoPED, зокрема, роботу здобувачів вищої освіти у різних навчальних просторах (ІТ-простір, простір мобільного навчання,

презентаційний простір, STEAM-lab, простір рефлексії, конференц-простір) з використанням комп'ютерів, планшетів, електронного фліпчарта SMART у комплекті з мобільним стендом, інтерактивної SMART Board та ін.

Вважаємо, що сьогодні необхідним атрибутом освітнього простору закладів вищої освіти є наявність сучасної техніки, комп'ютерних класів, програмового забезпечення, вільної WI-FI зони, електронних навчальних ресурсів тощо. Звичним явищем у більшості закладів вищої освіти України стали університетські репозитарії, електронні наукові журнали, електронні хрестоматії, електронні методичні кабінети. Для ефективної інформаційної підтримки студентів заочної форми навчання, як і тих, хто навчається за індивідуальним графіком, створюються абонементи відділу дистанційної освіти, оснащені сучасною комп'ютерною і телекомунікаційною технікою та найбільш повним асортиментом електронних навчальних матеріалів. За допомогою сучасних мережевих технологій у професійній підготовці майбутніх магістрів початкової освіти з'являється можливість звертатися до віддалених освітніх ресурсів у режимі онлайн. Часто у ЗВО практикують проведення міських, регіональних, Всеукраїнських та Міжнародних конференцій, семінарів, конкурсів наукових студентських робіт у режимі онлайн спілкування. Окрім того, використовуються соціальні мережі як додаткові засоби інформаційної взаємодії, спілкування у наукових групах за інтересами, обговорення навчальних і наукових проблем у чаті. Беззаперечно, що це розширює інформаційний освітній простір закладу вищої освіти і сприяє забезпеченню якості вищої освіти.

Як свідчить власний досвід, використання навіть таких простих технологій ІКТ, як Skype та QIP сприяє активізації інтересу магістрантів до навчання і, безперечно, формуванню професійної готовності до інноваційної діяльності. Загалом, якісній професійній підготовці майбутніх магістрів початкової освіти сприяє проведення лекційних і практичних занять на базах практики, у музеях, бібліотеках, виставкових залах тощо. Такі заняття не лише урізноманітнюють

студентські будні, але й сприяють розвитку пізнавальних та професійних інтересів, самостійності мислення, розширюють світогляд.

Доречно було б зазначити, що у закладах вищої освіти здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців за різними напрямками та спеціальностями, це дає право стверджувати, що в умовах освітнього простору ЗВО взаємодіють різні середовища підготовки, зокрема, вчителя початкової школи, вчителя біології, хімії, мови та літератури та інших спеціальностей. При цьому середовище професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти є локальним відносно майбутнього фахівця, а середовище ЗВО більш загальним, функціональним і просторовим об'єднанням суб'єктів освіти.

Середовище формується як відкрита система (*синергетичний підхід*), яка відображає ідеї педагогіки партнерства, тобто, існує на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Оскільки системотворчим фактором освітнього середовища є суб'єкти освітнього процесу (у закладі вищої освіти – це здобувачі вищої освіти та викладачі, ректорат, адміністрації факультетів та ін.), то в процесі взаємодії вони створюють освітнє середовище як ціле і окремими своїми елементами впливають на кожного суб'єкта освітнього процесу.

Таким чином, із вище зазначеного, можна зробити висновок, що створення інноваційного освітнього простору має відбуватися одночасно із запровадженням нових наукових педагогічних підходів, програм та навчальних планів, інноваційних форм та методів роботи. Для сучасних здобувачів вищої освіти характерна самостійність мислення, активність і впевненість у своїх силах. Вони здатні до продукування нових ідей, і більш схильні до отримання навчальної інформації через практико-орієнтовані дії ніж через вивчення теоретичних джерел. Кожен заклад вищої освіти моделює свій освітній простір, що стає освітнім середовищем для формування конкурентоспроможного фахівця, готового у майбутньому до здійснення інноваційної діяльності.

Узагальнюючи результати досліджень, *інноваційним освітнім середовищем професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності називаємо цілісну організовану систему умов, що*

забезпечують активну суб'єкт-суб'єктну взаємодію усіх учасників освітнього процесу, спрямовану на професійний та особистісний розвиток магістрантів та формування у них професійної готовності до інноваційної діяльності.

До такого середовища висуваються певні вимоги:

- бути інноваційним, підтримувати тенденції і стратегії розвитку освіти;
- відповідати принципам педагогічної доцільності, цілісності;
- забезпечувати ефективність освітнього процесу;
- створювати умови для активної співпраці, забезпечувати мобільність суб'єктів освітнього процесу [16, с. 175–179].

Вважаємо, що освітнє середовище професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності має мати територіальну цілісність (ніщо не може бути вилучене з цілого, без зміни цього цілого і його частин); наповнене освітніми та творчими ресурсами; бути відкритим для ресурсного обміну з іншими суб'єктами та освітніми закладами; відповідати вимогам часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бачинська, Є. Механізм формування інноваційного освітнього простору в регіоні. Педагогіка і психологія. 1(54), 2007, с. 79–88.
2. Биков, В. Відкрита освіта і відкрите навчальне середовище. Теорія і практика управління соціальними системами. Харків : НТУ «ХП», 2, 2008, с. 16–123.
3. Каташов, А. Особливості інноваційних освітніх закладів на сучасному етапі. Університет та регіон. Міжнар. наук.-практ. конф. Луганськ, 2000, с. 15–17.
4. Каташов, А. Педагогічні основи розвитку інноваційного освітнього середовища сучасного ліцею. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Луганськ, 2001, 20.
5. Кісіль, М. Простір освіти з точки зору її основного суб'єкта. Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. 88, 2006, с. 138–141.
6. Кремень, В. Національна освіта як соціокультурне явище. Учитель, 11-12, 1999, с. 10–17.

7. Кух, А. Освітнє середовище в структурі інноваційної системи фахової підготовки майбутніх учителів фізики. Предметні дидактики в контексті формування компетентнісно-світоглядних професійних якостей майбутнього фахівця. Ч.2, 2008, с. 73–76.
8. Леонова, О. Образовательное пространство как педагогическая реальность. *Alma mater (Вестник высшей школы)*. 1, 2006, с. 36–40.
9. Мамонтова, Э. Дидактические особенности развития образовательной среды вуза в процессе подготовки специалиста. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Владикавказ, 2007, 20.
10. Мельник, Н. Нові форми впровадження та поширення педагогічного досвіду як важлива умова створення інноваційного освітнього середовища. *Управління школою*. 36 (408), 2009, с. 45–56.
11. Полякова, Г. Вплив освітнього середовища ВНЗ на формування професійної компетентності фахівця. *Вища школа*. 10, 2010, с. 78–87.
12. Рибка, Н. Єдиний освітній простір як інтегративна система: соціально-філософський аналіз. (Автореф. дис. канд. філос. наук). Одеса, 2005, 24.
13. Хмельницька, О. Сутність та характеристика елементів освітньо-виховного простору сучасного університету. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2(49), 2012, с. 89–195.
14. Цимбалару, А. Компонентно-структурний аналіз поняття «освітній простір». 2007. URL: <https://bit.ly/2OPO97K>.
15. Цюняк, О. Професійна підготовка майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності: теоретичні і методичні засади: Монографія. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2020, 335 с.
16. Цюняк, О. Інноваційне освітнє середовище як чинник професійного становлення майбутніх магістрів початкової освіти. *Інноваційна педагогіка*, 14, 1. Одеса, 2019, с. 175–179.
17. Цюняк, О. Роль освітнього простору закладу вищої освіти у професійній підготовці майбутніх магістрів початкової освіти. *Психолого-педагогічні*

проблеми сучасної школи, 1 / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; [голов. ред. С.В. Совгіра]. Умань : Візаві, 2019, с. 38–145.

18. Шапран, О., Шапран, Ю. Створення інноваційного освітнього середовища в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 9, 2010, с. 108–110.
19. Ярмаченко, М. (Ред.). Педагогічний словник. АПН, Ін-т педагогіки. Київ: Педагогічна думка, 2001, 516 с.